

Mediataitoviikon vinkit 2024

Yläkoulu ja toinen aste

mediataitoviikko.fi

Mediataitoviikko 2024 on suunniteltu ja toteutettu yhdessä seuraavien organisaatioiden kanssa:

Aikakausmedia
Diakonissalaitos, D-asetat
Diakonissalaitos, Vamos Helsinki
Digi- ja väestötietovirasto
DigiJelppari-toiminta, Caritas-Säätiö
Digiseikkailu
EHYT ry
Elokuvapolku
Erilaisten oppijoiden liitto
Euroopan kuluttajakeskus
Faktabaari
FiCom ry
Finna luokkahuone
Google
Helsingin seudun kesäyliopisto
Inclusive and creative media education
-hanke
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Kansalaisopistojen liitto
Kirjastot.fi
Kopioisto ry
Kotiseutuliiitto
Koulukino
Lapin yliopisto kasvatustieteiden
tiedekunta
Lapin yliopisto, Arctic Robo Welfare
-hanke
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom,
Kyberturvallisuuskeskus
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Mediakasvatusseura
Mediametka ry
Mediamieli
Median museo ja arkisto Merkki
Mevi ry
Nettideittiturva-hanke
Nordea Pankki Oyj

Opetushallitus
Oppi&ilo (Sanoma Pro)
Osuuskunta 3E
Pelastakaa Lapset ry / Huippula
Pelastakaa Lapset ry / Nettivihje
Pelituki
Pikkuli
Postimuseo
Sakki ry - Suomen ammattiin
opiskelijoiden liitto
Seinäjoen kaupunginkirjaston
erityistehtävä
Seta
Sosped-säätiö
Suojellaan Lapsia ry
Suomen Klubitalot ry
Suomen Rauhanpuolustajat
Svenska Yle
Syöpäjärjestöt
Tekijänoikeuden tiedotus- ja
valvontakeskus ry / TTVK ry
TIEKE Tietoyhteiskunnan
kehittämiskeskus ry
Tietosuoja-valtuutetun toimisto
Tutkimuskeskus Comet
Utismedian liitto
Vanhustyön keskusliitto
Verke
Voima-lehti
Väestöliitto ry
Väestöliitto ry/Poikien Puhelin
Yle lapset / Pikku Kakkonen
Yle Mix
Yle Oppiminen
Yle Uutisluokka
Åke Svenska samarbetsgruppen för
utvecklingsuppdrag

Julkaisija: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI

ISBN 978-952-7475-76-8

Kuvitus: Antti Sakari Yrjölä

Taitto: KAVI

Tämän julkaisun sisällöstä vastaa yksinomaan KAVI,
eikä se välttämättä vastaa Euroopan unionin näkemystä.

kavi.fi

Euroopan unionin
osaraioittama

Inspiraatiota koko vuoden mediakasvatukseen!

Mediataitoviikon tavoitteena on kehittää lasten, nuorten ja aikuisten mediataitoja sekä vahvistaa aikuisten valmiuksia mediakasvatukseen. Mediataitoviikko suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä kymmenien organisaatioiden kanssa, ja sitä koordinoi Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.

KAVI on koostanut tähän vihkoon otteita Mediataitoviikon materiaalipankin materiaaleista ja Mediataito 2024 -lehden artikkeleista, joita kasvattajat voivat hyödyntää ympäri vuoden omassa työssään. Kaikki materiaalit ovat maksuttomia.

**Kun kiinnostut jostain vinkistä, löydät sitä
koskevan aineiston
Mediataitoviikon sivustolta:**

[Materiaalipankki](#)

[Mediataito-lehti](#)

Seuraa meitä somessa @mediataitokoulu

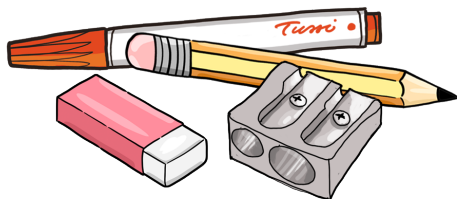

Mediataitojen kehittäminen on keskeistä uudessa median museossa ja arkistossa

Kaikille avoin tila käsitellä ja tutkia median merkityksiä ja viestinnän ilmiöitä. Helsingissä sijaitsevaan Merkkiin (ent. Päivälehdien museo) on vapaa pääsy.

Oppiminen on yksi museokokemuksen ulottuvuus: siihen kannustavat elämyksellinen museotila vaihtuvine näyttelyineen, opastukset ja työpajat ja myös Merkin digitaaliset sisällöt.

Lue lisää
Mediataito-
lehdestä!

Uutisilmiöistä koululaisille

Yle Mix – uutisia lapsille on videopalvelu kouluikäisille. Puhelinkiellet, pelaaminen, kiusaaminen, ilmastoteot, Venäjä, kouluruoka... Mixin Toimittajat Kiia, Pyry ja Jasmin tutustuvat kaikenkokoisiin uutisilmiöihin ja selittävät niitä luotettavasti – iloa ja toivoa unohtamatta. Yle Mix julkaisee pitkän videon joka keskiviikko, ja lyhyitä uutisvideoita lähes joka arkipäivä. Videot soveltuvat esimerkiksi oppitunneilla keskustelunavauksiksi. Mixin löydät Yle Areenasta, YouTubesta, TikTokista ja Instagramista.

Uutiset oppimateriaalina

Yle Triplet on opettajille tarkoitettu ilmainen palvelu. Uutisvideoista saa eritasoisille oppijoille sopivia kiinnostavia sisältöjä. Suomea toisena kielenä opettaville Yle Triplet on myös oiva opetuksen eriyttämisen työkalu. Palveluun kirjautumalla saat käyttöösi jokaiseen videoon laaditut tehtäväpaketit.

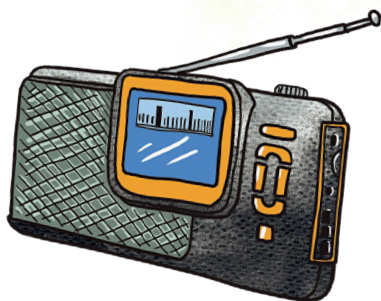

Pelillinen verkkomateriaali tekijänoikeuksista

Tie Tekijänoikeuteen on yläkouluikäisille suunnattu pelillinen oppimateriaali verkossa, jossa nuoret pääsevät oppimaan tekijänoikeudesta käytännönläheisesti. Pelissä osallistujat valitsevat itselleen hahmoksi valokuvaajan, vloggaajan tai musiikintekijän ja pääsevät hahmojen kautta tutustumaan kullekin ammattiryhmälle tyypillisiin tekijänoikeuksiin ja luovien sisältöjen käyttöä koskeviin kysymyksiin.

Peli toimii Seppo-alustalla. Pelin on laatinut Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n (TTVK) yhteistyössä Nuorten Akatemian kanssa.

Riittävät digitaidot ovat myös koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten kansalaisoikeus

Lue lisää
Mediataito-
lehestä!

Diakonissalaitoksen artikkelissa puhutaan nuorista, jotka eivät ole työssä tai koulutuksessa, ja joilla siten on usein rajalliset mahdollisuudet kehittää digitaitojaan. Digitaaliset taidot kehittyvät usein luontevimmin juuri työssä ja koulutuksessa. Myös nuoren lähipiirin tuki ja digitaidot ratkaisevat, saako nuori tukea ja opastusta digitaalisissa taidoissa. Jos nuoren elämässä ei löydy näistä mitään, se heikentää entisestään mahdollisuuksia hakea apua tai esimerkiksi koulutuspaikkaa ja lisää kokemusta ulkopuolisuudesta. Tämän seurauksena monet NEET-nuoret (Not in Education, Employment, or Training) jäävät paitsi digitaidoista, ja myös yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuuksista.

Monilukutaitoa ammattioppilaitoksissa opiskeleville

Mediakasvatusseuran laatiman kokonaisuuden tavoite on vahvistaa nuorten monilukutaitoa, lisätä ymmärrystä monilukutaidon ja hyvinvoinnin yhte-yksistä sekä tarjota ammatillisille opettajille toimivia työkaluja ja välineitä nuorten monilukutaitoa vahvistavan opetuksen toteuttamiseen.

Materiaali-
pankista
löytyy!

Tehtävät on jaettu viiteen eri teemaan, jotka ovat:

- Informaatiolukutaito
- Vuorovaikutus ja sosiaalinen media
- Kuvanlukutaito ja tuottaminen
- Osallistuminen ja vaikuttaminen
- Turvallisuus digiympäristöissä

Inspiroidu uusista toimintamalleista yhdenvertaiseen, osallistavaan ja luovaan mediakasvatukseen

KAVI on julkaissut uusia innovatiivisia toimintamalleja medialukutaidon edistämiseen yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja luovuuden näkökulmista. Toimintamallit on luotu *Inclusive and Creative Media Education* -hankkeessa.

Nuoria osallistava medialukutaito

Median välityksellä nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnallisesti merkittäviin asioihin. Hankkeen julkaiseman ohjaajan oppaan tavoitteena on tarjota ammatillisille työkaluja vahvistaa nuorten osallisuutta medialukutaidon keinoin.

Somettaako vai pelittääkö?

Pelituen tuottaman *Somettaako vai pelittääkö?* -oppimateriaalin tarkoituksena on tukea nuorten digipelaamisen ja puhelimen käytön hallintaa. Oppimateriaalia voidaan käyttää alakoulun viimeisillä luokilla, yläkoulussa sekä toisella asteella. Materiaalipankin kautta pääset tutustumaan materiaaliin ja tilaamaan sen maksutta koululle.

Läntisen tuolla puolen

Millaisia maailmankuvia länsi/ei-länsi-asettelulla tuotetaan? Suomen rauhanpuolustajien mediakasvatussivusto haluaa edistää yhdenvertaisuutta länsikriittisesti. Sen kohderyhmää ovat etenkin 15–100-vuotiaat kansalaiset. Sivulta löydät kokonaisuuksia kuten *Valkoisuus ja ei-valkoisuus* sekä *Kuvien taakse*.

Kokemuksia disinformaatiotyöpajoista

Yksi Mediametkan suosituimmista työpajoista on ollut disinformaatiota ja valeuutisia käsittelevä työpaja, jonka kohderyhmänä ovat erityisesti yläkoulun ja toisen asteen opiskelijat. Työpajojen perusteella yläkouluikäisiltä tiedonhaku ja valeuutisten tunnistaminen sujuu hyvin. Työpajoihin osallistuneet nuoret osaavat tunnistaa usein jo uutisen aiheesta, pitääkö se paikkansa vai ei.

Harhaanjohtavan tiedottamisen termit ovat työpajoista saadun kokemuksen mukaan vielä hieman hakusessa. Sanat, kuten “disinformaatio” tai “misinformaatio”, ovat osoittautuneet monille nuorille uusiksi ja niiden tarkoitusta ei ennen työpajaan osallistumista vielä kunnolla tunnettu. Jotkut osallistujista olivat aiemmin törmänneet tekoälyn avulla luotuihin kuva- ja videomateriaaleihin, mutta niihin ei oltu tarkemmin tutustuttu tarkemmin tai niiden tarkoitusta pohdittu.

Misinformaatiolla tarkoitetaan tahattomasti leviävää väärää tietoa.

Disinformaatio puolestaan on tarkoituksellisesti levitettyä vääristeltä, valheellista tai harhaanjohtavaa tietoa.

Lue lisää
Mediataito-
lehestä!

Ympäristöystävällinen tietotekniikan käyttö ja ostaminen

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry:n artikkelissa on tietoa tietotekniikan ympäristövaikutuksista ja vinkkejä, joilla pääsee hyvin alkuun vaikutusten vähentämisessä.

Osta laitteita, joilla on ympäristömerkki. Puhelin kannattaa liittää WLA-Niin, kun turvallinen verkko on saatavilla ja kodin yhteys kannattaa olla laajakaista mobiiliverkon sijaan. Vältä videoiden katselua puhelimella. Kun puhelin tulee käyttöiän päähän, älä jätä sitä lojumaan laatikon pohjalle. Kopio sen sisältö talteen ja vie laite turvalliseen kierrätykseen.

Lue lisää
Mediataito-
lehdessä!

Helppoa rahaa? Muulitoiminnasta on riskittömyys kaukana

Nordean artikkelin mukaan rahamuulitoiminta eli rikollisesti hankittujen varojen vastaanottaminen ja välittäminen on kasvanut Suomessa voimakkaasti. Muuleiksi värvätään usein nuoria ja haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä. Yleensä he eivät tiedä, mihin ovat ryhtymässä ja mitkä ovat riskit.

Mikä ihmeen muulitoiminta?

Muulitoiminnaksi kutsutaan rikollisesti hankittujen varojen vastaanottoa ja siirtelyä edelleen joko fyysisesti tai virtuaalisesti. Rahamuuliksi kutsutaan henkilöä, jonka kautta varoja kulkee. Tyypillisesti rahamuulin pankkitilille siirretään petoksella hankittua rahaa, joka nostetaan käteisenä tililtä tai siirretään edelleen virtuaalisesti. Rahaketjussa voi olla useita rahamuuleja ja sen toisessa päässä on petoksen toteuttaja, joka käärii voitot.

Finna luokkahuone on opettajan aarreaitta

Löydät Finna Luokkahuoneesta oppimateriaaleja ja muita aineistoja opetukseen, kätevästi yhdestä paikasta. Kannattaa tutustua mm. Postimuseon, Mediamuseo Rupriikin ja Suomen pelimuseon koostamaan Luokkahuone-pakettiin *Tiktokista tekstariin*.

Mediakasvatuksellinen pakopeli verkossa

Älytalojärjestelmä L1v14 haastaa oppilaasi näyttämään mediataitojaan ja ratkaisemaan tehtävät. Pääsettekö yhdessä ulos älytalosta? KAVIn julkaisema mediakasvatuksellinen pakopeli sopii vuosiluokille 6-9.

Tehtävät liittyvät arjen mediankäyttötilanteisiin. Pelissä mm. herätetään keskustelua netin kaupallisuudesta sekä muistutetaan yksityisyyden suojasta ja vastuullisuudesta someviestittelyssä. Pelaajan on myös tunnistettava eri mediatekstejä sekä arvioitava tietolähteiden luotettavuutta. Osana oppimateriaalia jokaiseen medialukutaidon tehtävään on pedagoginen osio, jonka avulla teeman käsittelyä voi jatkaa ja syventää.

Peliä voi pelata verkossa tietokoneella, Chromebookilla, iPadilla tai tabletilla. Se ei sovi matkapuhelimelle.

Uudet mediaailmiöt käsittelyyn

KAVIn *Polkuja uusiin mediaailmiöihin* -sarjan uusimmissa osissa selitetään tuoreimpia mediaailmiöitä: ChatGPT ja luova tekoäly. Jokainen osa sisältää mediaailmiöitä avaavat tekstit ja videot opettajille, sekä tietotekstin ja tehtävät oppilaille. Materiaalit on suunnattu pääosin yli 13-vuotiaille oppilaille.

Visailu ulkonäköön ja kehoon liittyvistä odotuksista ja oletuksista

Kauneus on katsojan silmässä, vai miten se sanonta meni? Väestöliiton Poikien Puhelin kutsuu visaillemaan ulkonäköön ja kehoon liittyvistä odotuksista ja oletuksista, joita pojat ja nuoret miehet kohtaavat nykyhetkessä.

Miten suhtaudut itseesi ja muihin? Oletko tyytyväinen kehoosi, koetko paineita näyttää tietynlaiselta, tarvetta muuttua joksikin tai olla jotain, mitä et ole? Materiaali kannustaa olemaan oma itsensä ja nauttimaan oman näköisestä elämästä. Tarkoituksena on herättää ajatuksia ja jakaa tietoa, eikä visassa varsinaisesti ole vääriä tai oikeita vastauksia.

MLL:n mobiilipeli tarttuu kiusaamiseen ja loukkaavaan käytökseen netissä

Mannerheimin Lastensuojeluliiton *Läppä lentää* -mobiilipeli on toiminnallinen tapa käsitellä nettikiusaamista ja kaveritaitoja digissä. Peli on tehty Seppo-alustalle, joka on monelle opettajalle tuttu pelillinen työkalu. Peli soveltuu 4.–9.-luokkalaисille ja nuorisotyön ohjaustoimintaan. Peli on pelattavissa suomeksi ja englanniksi.

Lue lisää
Mediataito-
lehdestä!

Oppimateriaali nikotiinituotteista

Syöpäjärjestöjen Fressis-hankkeessa ehkäistään nuorten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä, tuetaan käytön lopettamista sekä edistetään muita terveellisiä elintapoja. Nuorten terveyskäyttäytymiseen vaikutetaan paitsi suoraan, myös välillisesti heidän toimintaympäristöjensä ja siellä toimivien aikuisten kautta.

Syöpäjärjestöjen materiaalin teemana on tupakka- ja nikotiinituotteet mediassa. Materiaaliin sisältyvien vaikuttajavideoiden kautta tavoitteena on pyrkiä tarkastelemaan kriittisesti tupakkateollisuuden mediassa käyttämiä keinoja.

Digipelaamisen haitat ja hyödyt

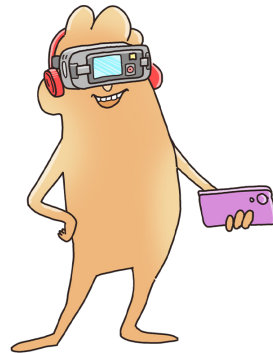
EHYT ry:n materiaalin avulla voi käsitellä digipelaamisen haittoja ja hyötyjä, arjenhallinnan teemoja sekä pelaamiseen liittyviä asenteita 2. asteen opiskelijoiden kanssa. Nuorten oma pohdinta ja keskustelu on materiaalissa keskeisessä roolissa.

Materiaali koostuu kolmesta vuorovaikutteisesta osiosta, jotka voi toteuttaa joko yhtenä kokonaisuutena tai soveltaen myös erikseen.

Miten keskustella nuorten kanssa seksuaaliväkivallasta?

Pelastakaa Lasten Nettivihjeen videoita voi käyttää apuna aiheen puheeksi ottamisessa nuorten kanssa. Videoita on kuusi ja ne on suunnattu nimenomaan nuorille. Niiden tavoite on auttaa nuoria tunnistamaan netissä ja sosiaalisen median kanavissa tapahtuvaa seksuaaliväkivaltaa sekä lisätä nuorten tietoisuutta aiheesta. Sivusto on julkaistu myös englanniksi.

Uudistunut Mediataitokoulu.fi tarjoaa mediakasvatuksen materiaaleja ympäri vuoden

Mediataitokoulu.fi on mediakasvattajan aarreaitta, joka kokoaa yhteen osoitteeseen mediakasvatuksen oppimateriaaleja ja aineistoja. Maksuttomassa palvelussa voit tutustua laajempiin oppimiskokonaisuuksiin tai yksittäisiin tehtäviin, löytää ideoita omaan työhön ja kehittää omaa osaamistasi useilla mediataitojen alueilla. Eri-ikäisten parissa toteutettavaan mediakasvatukseen löytyy materiaaleja myös eri kielillä. Mediataitokouluun kerätään aineistoja myös tulevalta ja menneiltä Mediataitoviikoilta.

Rekisteröitymällä käyttäjäksi voit tallentaa omat suosikkimateriaalisi. Materiaaleja ovat tuottaneet mediakasvatuksen ammattilaiset ja organisaatiot eri aloilta. Mediataitokoulua kehittää ja ylläpitää Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI.

Tutustu: www.mediataitokoulu.fi

**Mediataitokoulu
Mediekunskapsskolan**